

OPONENTSKÝ POSUDEK

Řešitel: **Haidemária Hritzová**

Název bakalářské práce: **Kreslení dětí v předškolním věku**

Bakalářská práce *Kreslení dětí v předškolní věku* si stanovuje za cíl popsat druhy potěšení plynoucí z hraní kreslením. Autorka svou výzkumnou otázku nejprve směřuje na dostupnou literaturu z oblasti psychologie, herní teorie či pedagogiky. Na představených pracích klasiků, které postupně analyzuje, si vytváří základní teoretický rámec, jenž následně v empirické části podrobuje ověření a doplnění. Práce čerpá data z kvalitativního výzkumu provedeného na nespecifikované mateřské škole, kde autorka nasbírala 14 pozorování volné kresby od 23 dětí. Za výsledky práce je možné považovat převážné podložení teoretických úvah autorky. Její relativně komplexní model potěšení či druhů zábavy se skládá z kategorií motorické obratnosti při tvorbě obrázku, imaginativně-tvůrčí činnosti, sociálních interakcí vznikajících okolo kresby či potěšení z opakování, schopnosti reprezentovat a realizovat ve fiktivním herně-uměleckém prostoru své emocionální potřeby. Autorka takto svými poznatky uspořádává dílčí přístupy jednotlivých autorů na daném poli bádání a poskytuje ucelenější obraz možných motivů dětí pro hravou kresebnou činnost.

Silné stránky práce

Prvořadě je třeba na práci pochválit autorčin zájem o téma mající dopad na hluboké uchopení tématu. V teoretické části je věnován prostor spektru přístupů vycházejících z relevantních prací klasiků/zakladatelů psychoanalýzy, kognitivního konstruktivismu a ludologie. Nasbíraná data prezentovaná v přílohách svědčí o pečlivosti v pozorováních a nemalém množství úsilí investovaného do této publikace. Teoretická část také obsahuje pokus o tvůrčí naložení s nasbíranými informacemi, což do velké míry napravuje dojem z přílišné rozvleklosti, která místy nabírá podobu pouhých výtahů myšlenek dalších badatelů.

Obecně vzato se autorka vyjadřuje odborně a s porozuměním oblasti. V provedení výzkumu nespátřuji zásadnější problém, ať už v uskutečněném sběru dat, nebo interpretaci. Úskalí se však objevuje v metodologické reflexi (viz níže). Výsledná prezentace psaného textu jeví nezanedbatelné známky svérázného přístupu, jenž je ale na rozdíl od přístupu ledabylých studentů konzistentní. Autorka se tedy s žánrem odborných publikací tohoto typu vypořádala po svém, avšak v konfliktu se zaběhnutými normami.

Hodnota výsledků práce se jeví jako solidní a oceňuji zřetelnou snahu o konfrontaci uspořádané teorie s empirií beze snahy generovat kategorie takřkajíc „na zelené louce“. Jedná se o jednu z legitimních cest kvalitativního výzkumu, přestože nemusí být pro přístup charakteristická. Vyvozené kategorie dávají přibližný smysl, přestože důslednější zamyšlení nad tím, jak se vztahují k sobě navzájem by neuškodilo. Pak by mi možná bylo z textu zřejmější, jestli imaginace označuje tvůrčí/produktivní aspekty mentálního reprezentování a symbolizace zase ty konvenční/reproduktivní? Pochopitelnější by také bylo, jestli některé či všechny kategorie jsou kombinovatelné s dalšími, jako např. obratnost spojená s imaginací nebo opakování a emoční touhy s jakoukoliv další kategorií? Více by to vysvětlovalo, proč má autorčin model povahu, jakou má, a proč prostě raději nevyužít již existujících členění ve své kompletnosti.

Nabízely by se třeba rétoriky Suttona-Smithe, které vlastně autorka už začala používat a zapadaly by tam víceméně všechny zmíněné kategorie.

V souhrnu lze říct, že tato závěrečná práce má potenciál a velice rád bych její zpracování viděl ve formálně učenější podobě, protože po stránce obsahové je zajímavá, hloubavá a psaná s úsilím a zájmem. O to více se pozastavuji nad nedostatky, které obsírně popíšu níže.

Slabiny práce

Mezi největší souhrn slabin práce patří její formální kvalita, a to jednak z hlediska pravopisu a respektování norem odborných textů, tak ale i četnými odchylkami od postupu prezentace výzkumných zpráv.

Text obsahuje nesčetné množství hrubých gramatických chyb ve shodě podmětu s přísudkem (klasických, ale i v obecně známé výjimce u podmětu děti), skloňování (s. 60 a celá střední část práce je plná příkladů), chyb v interpunkci (v autorkou oblíbeném spojení „a to“ i jinde). Autorka se sama dostává do problémů používáním delších a složitých vět. Jedná se o zvláštní kontrast s odborným vyjadřováním, které je převážně v pořádku. Velká část práce vypadá kompletovaná, ale v ohledu pravopisném vyžaduje masivní korekturu. Text se místy stává velice obtížně čitelný, což je škoda. Pokud pro autorku není čeština rodný jazyk či existují další mnou neuvažovaná vysvětlení, předem se omlouvám, ale i za specifických okolností je v případě závěrečných prací třeba si zajistit korekturu.

Styl a formální úprava jeví četné odchylky od fakultních i obecně vědeckých norem. Používání citačních odkazů je na některých místech chybějící. Studentka zapomíná, že musí počítat i s izolovaným čtením kapitol, tudíž je důsledně třeba při použití příjmení autorů uvádět citační odkazy. Dále autorka chybně umisťuje odkazy za tečku; používá iniciály jmen autorů, kde nemají být; provádí chyby ve jménech autorů a řadu dalších drobných chyb ve formátu. Z hlediska úpravy práce se v ní nacházejí nestandardně vynechávané části stran, číslování se nemá nacházet na první straně a dalších úvodních stranách, číslování nadpisů je chybné, nadpisy podkapitol by měly spíše směřovat k větší stručnosti (např. s. 42: „*Sigmund Freud* – , *Dítě prostřednictvím hry uspokojuje svoje potřeby*“.) a přesnosti (kapitola Jaromír Uždil na s. 38-41 je hlavně souhrnem myšlenek jiných autorů uváděných v Uždilově publikaci), tučné zvýrazňování písma v textu patří spíše do učebnic, podtrhávání nadpisů se nepoužívá, umisťování titulků grafů a obrázků má svoje zákonitosti (vždy pod nákras). Práce má jinak úpravu, ale hromadění mnoha drobných chyb v kombinaci se špatným gramatickým stavem textu je nepřehlédnutelné a budí dojem neobeznámenosti s normami odborných publikací.

Z hlediska prezentace výzkumných prací pak studentka provedla zvláštní rozhodnutí místy nerespektovat zaběhnutou náplň jednotlivých sekcí, což vytváří zmatek při kontinuálním čtení.

V úvodu figurují doslovně uvedené výzkumné otázky a výčet teoretických rámců s konkrétními autory (bez citačních odkazů). Autorka následně teoretickou částí řeší první výzkumnou otázku, kterou lze ale považovat spíše za běžné zpracování teoretické části, tzn. spojení rešerše literatury a přípravy rámců pro pozdější analýzu dat. V tomto úseku práce se trochu vytrácí přehledné řazení kapitol a vedení čtenáře v tom, na základě jakého postupu teoretický rámec vyplynul. Prvotní kapitoly zabývající se definicí hry a kresbou jako hrou témata uchopují rešeršně a málo je diskutují. Zamrzí obzvláště nevyjasnění vztahu mezi pojmem hra a kresba ve smyslu vymezení specifických odlišností hraní kreslením vůči hrám odlišného druhu.

K dobru autorky se nakonec dočkáme zařazení kreslení pod volné herní formy (play), což by však mělo figurovat hned na začátku kapitoly. I dále text někdy přechází do příliš obšírného líčení zdrojů, kde by mělo figurovat více aktivního zpracování. Náhle je v části představující klasifikaci her kolegů Kučery a Klusáka (s. 27) vneseno vlastní, jinak chvályhodné, přepracování na oblast kresby. Nebylo mi však zcela jasné, odkud se toto doplnění vzalo. Pak je toto autorčino členění aplikováno na koncepce dalších autorů, což směřuje ke konečnému shrnutí, kde zjišťuji, že výsledná klasifikace potěšení stojí na analýze všech předchozích zdrojů. Mnohem přehlednější by bylo držet kompletní návrh vlastního systému kategorií v této poslední části a v průběhu textu jasně určit návaznost na výsledný model (nikoliv jen použitím tučného písma v textu).

S počátkem empirické části se stává design výzkumu práce méně jasným. Autorka asi předchozí části chápala jako malou teoretickou studii. K dosažení tohoto stavu by ale bylo třeba v minulém segmentu přesněji popsat postup vymezení a zodpovězení obou otázek, a hlavně celkově nastínit vztah mezi oběma zvolenými výzkumnými cíly, a proč byl výzkum řešen tak a ne jinak. Z práce jsem spíše nabyl dojem, že autorka pospojovala elementy potěšení z kresby u jednotlivých autorů a tento svůj model se snažila vyzkoušet, ověřit a dopracovat za pomoci empirických dat. Postup byl tedy od teorie k datům, a tudíž by otázka empirické části měla znít méně explorativně a více konfirmačně a zúženě, protože je zde do terénu záměrně vstupováno s preformulovaným základem. Dále je popis metodologie docela v pořádku, ale v části o analýze dat chybí konkrétní ukázky klasifikování elementů kreseb. Práce sice toto ukazuje v představení výsledků a přílohách, ale formálně správnější by bylo postup více ukázat. V souvislosti s tímto je i škoda, že krom důsledného podkládání kategorií heslovitými obraty (např. na s. 68 „*Marie P9 si hraje s kresbou, když říká, jak fouká vítr a prší na sluníčku a, že přichází obrovská bouře.*“) autorka nepřikládala i ojedinělé krátké úryvky ze svých podrobných poznámek z pozorování.

V diskusi a závěru autorka nepřikládá některé běžné náležitosti těchto kapitol. Diskuse v dostatečné šíři nekonfrontuje zjištění s autory teoretické části a zastavuje se převážně na shrnování vlastních závěrů. Chybí limitace výzkumu, rozebíraná archetypální rovina kreseb je zde bez odkazu na Junga a není zde vylíčen postup amplifikace (hledání paralel s mytologickými, náboženskými, pohádkovými atd. motivy), který by tuto rovinu kreseb podkládal. V samotném závěru by se jistě hodilo uvádět odpovědi více konkrétně. Různost potěšení z kresby je očekávatelná, ale autorčina práce přece přinesla jiné a mnohem konkrétnější přínosy.

Kontrola plagiátorství

Systém Turnitin našel shodu se sedmi dokumenty, rozsah shody je však minimální. Práce nejeví dojem plagiátu.

Dotazy k obhajobě

1. Během čtení práce jsem si snažil ujasnit, jestli autorka přistupuje k potěšení z kresby z hlediska samotných aktérů (dětí jako hráčů), anebo z hlediska ideologického (psychologové, pedagogové a další) dle rétorik Suttona-Smithe, jehož i při tvorbě vlastního teoretického rámce používá? Jak Sutton-Smith sám poukazuje, motivy a

potěšení se u hráčů nezřídka vymykají koncepcím odborníků, kteří se snaží hře přikládat nějakou užitečnou funkci překračující její samoúčelný význam.

2. Co autorku vedlo k úvodnímu teoretickému mapování tématu, které považovala za tak důležité? Proč se nerozhodla pro odvození kategorií čistě na základě nasbíraných dat? Nepoukazují zde na chybu, ale na osvětlení geneze výzkumného postupu.

Závěr

Bakalářská práce *Kreslení dětí v předškolním věku* dosahuje rozporuplné kvality, kdy je třeba ocenit motivaci studentky, úsilí při realizaci výzkumu i podnětné výsledky, ale zároveň se kriticky vymezit vůči formální stránce práce, která konečný dojem značně podlamuje. Menší povědomí o zákonitostech psaní tohoto druhu publikací je spíše podnětem pro budoucí zlepšení a upozornění na existenci těchto standardů. Domnívám se však, že pravopisná stránka vyžaduje korekci, aby mohla být práce zveřejněna a obhájena. Práci s radostí **doporučuji k obhajobě**, ale dávám podnět komisi k vyžádání si dodatečné jazykové korektury, která by byla podmínkou úspěšného obhájení.

V Praze dne 21. 8. 2020

Mgr. Ondřej Hrabec, Ph.D.